

KAROL HOLLÝ – MARCEL MARTINKOVIČ (ed.):**Slovenské politické myslenie 1848 – 1914**

Forum Historiae 2013, roč. 7, č. 2, ISSN 1337-6861, 129 s.

Forum Historiae je vedecké internetové periodikum pre históriu a príbuzné spoločenské vedy, ktoré od roku 2007 dvakrát ročne vydáva Historický ústav SAV.

Špecifikum periodika spočíva v tom, že jeho jednotlivé čísla sú monotematické a ich ťažisko leží v oblasti historického bádania, jeho záber je však omnoho širší a aktívne sa snaží o implementáciu princípu interdisciplinarity.

Priestor časopisu je otvorený aj pre prezentáciu výsledkov výskumu spoločensko-vedných a humanitných disciplín blízkyh historiografii – historickofilozofické témy nevyneímajú. Doteraz vydávané jednotlivé monotematické čísla siedmich ročníkov periodika Forum Historiae poskytujú pomerne širokú tematickú a problémovú paletu z historiografie a príbuzných odborov, napríklad z etnológie, filozofie, sociológie, politológie, sociálnej antropológie, teórie a histórie umenia a podobne. V zmysle takéhoto rámcového zamerania periodika je koncipované i druhé číslo Forum Historiae roku 2013, ktorého zostavovateľmi sú historik K. Hollý a filozof M. Martinkovič. Toto číslo je venované téme korešpondujúcej s výskumnou problematikou, ktorá sa dlhodobo rieši na pôde FiÚ SAV, v súčasnosti v rámci projektu VEGA *Procesy recepcie a apropriácie vo filozofickom myslení 19. a 20. storočia na Slovensku v transnacionálnom kontexte*.

História počiatkov moderného slovenského politického myslenia napriek svojmu ľahko identifikovateľnému heuristickému významu a prínosu nepatrí, žiaľ, k frekventovaným témam v našej odbornej spisbe. Táto nami pertraktovaná téma má svoje objektívne špecifikum, ktoré spočíva práve v dobovej neinštitucionalizácii jej nositeľov a protagonistov, ako na to oprávnene poukazujú zostavovatelia a spoluautori recenzovanej práce. „Tvorcovia slovenského politického myslenia boli predovšetkým literáti, kultúrni pracovníci, kňazi atď. Spoločným znakom ich verejného pôsobenia však bolo národovectvo v zmysle angažovania sa v tvorbe národnej ideológie a programu slovenského národného hnutia... Vo svojej spisbe nielen reagovali na politickú realitu, ale zároveň tvorili politické koncepcie. Ideové a filozofické zdroje slovenského politického myslenia treba preto interpretovať v širšom kontexte situácie slovenského národného hnutia. Boli skôr súčasťou tzv. aplikovanej filozofie vzdelancov, keďže zámery ich uvažovania o národe, resp. o národnej politike mali zväčša praktický emancipačný cieľ“ (s. 1). Reálnou príčinou tohto stavu bola objektívna absencia inštitucionálneho rámca národnej politiky a inštitucionálnej platformy pre aktivitu súdobých teoretikov. Už samotné používanie pojmu *slovenské politické myslenie*, resp. označenie istého teoretického prúdu za slovenské politické myslenie v danom období sa nám môže javiť čiastočne ako paradoxné, „... keďže osobnosti, ktoré považujeme za slovenských politických mysliteľov, zväčša pôsobili mimo rámca oficiálnej politiky a spravidla ani neboli zakotvení v akademických či iných

inštitúciách, združujúcich filozofov a politických teoretikov“ (s. 1).

Zostavovatelia a spoluautori práce oprávnene zdôrazňujú skutočnosť, že ani slovenské národné (národovecké) hnutie, podobne ako ostatné hnutia, v žiadnom prípade nepredstavovalo napriek istým reziduálnym romantickým, idealizujúcim predstavám akýsi jednoliaty celok či ideový monolit, a teda nebolo vnútorne integrovaným názorovým celkom. Na túto skutočnosť, najmä v počiatkoch národno-obrodeneckej teoretickej aktivity, poukázal vo svojej práci *Etnos a polis* (ktorej recenzia je súčasťou predmetného čísla *Forum Historiae*) Tibor Pichler. Autor tu píše s akcentom na vnútornú komplikovanú štruktúrovanosť a heterogenitu súdobej národno-obrodeneckej spisby: „Slovenské (politické; K. K.) myslenie sa viaže na triedu slovenských vzdelancov... Táto trieda je širšia než trieda slovenských národovcov a vykazuje mnohé odlišné ideové prúdy“ (Pichler 2011, 35). Podľa tohto autora teda táto „trieda“ skutočne nebola vnútorne názorovo homogénnou skupinou.

K. Hollý a M. Martinkovič pri zostavovaní monotematického čísla *Forum Historiae* vychádzali pri výbere a zaradovaní štúdií do prezentovaného súboru zo skutočnosti, že problematika výskumu dejín slovenských politických konceptov a národných ideológií v slovenskom národno-emancipačnom procese v sledovanom období, rámcovanom „me-roúsmymi“ rokmi a vypuknutím 1. svetovej vojny, sa stáva čoraz interdisciplinárnejšou. A teda táto problematika sa ocitá v zornom poli nielen historikov, ale i sociálnych filozofov a politológov a ďalších teoretikov z oblasti humanitných vied. Preto pri koncipovaní vnútornej štruktúry nesporne zaujímavej a prínosnej kolektívnej práce a príspevku k dejinám slovenského myslenia zaradili do čísla štúdie, ktoré zachytávajú a približujú viac-rozmerný, viacvrstvový a multifokálny proces rozvoja slovenského politického myslenia v jeho diferencovanej podobe. Aby naplnili tento náročný heuristický cieľ, autori použili aj štúdie mimoslovenskej proveniencie, ktoré poskytujú zaujímavý, nielen komplementárny pohľad na skúmanú problematiku z externého prostredia.

Recenzované číslo *Forum Historiae* sa vnútorne člení na sedem ťažiskových štúdií nižšie uvedených autorov, úvodné slovo, resp. editoriál K. Hollého a M. Martinkoviča a obsahuje aj dve recenzie: práce T. Pichlera *Etnos a polis* od T. Jahelku a publikácie M. Martinkoviča (ed.) *Idey a vývoj slovenského národovtorného myslenia* (2011) od P. Rusnáka. Pre informáciu uvádzame zoznam štúdií zaradených do recenzovaného čísla *Forum Historiae*: Matus, László: *V babylonskom zajatí alebo v zasľúbenej zemi? Kázeň Jána Kollára o verejnom záujme z roku 1848*; Krištof, Pavol: *Záborského neromantická koncepcia nacionalizmu*; Demmel, József: *Príbeh jedného hlavybôľu. Jozef Justh a martinské memorandum*; Kačírek, Ľuboš: *Od Parnasu k redaktorstvu. Spolupráca Kolomana Banšella s Novou školou*; Hučková, Dana: *Kritika národného života ako politikum v literárnom diele Kolomana Banšella*; Martinkovič, Marcel: *Kultúra a národ v politickom myslení Svetozára Hurbana Vajanského. Analýza ich vzťahu vo vybraných článkoch Národných novín*; Szabó, Miroslav: *Rasa, národ alebo ľud? Reflexie maďarizácie v prostredí Starej školy, slovenského katolicizmu a hlasistov*.

Prínos prezentovaného monotematického čísla *Forum Historiae* spočíva jednak vo výbere témy, ktorá poskytuje rozsiahly interpretačný potenciál a ktorá je dôležitá z hľa-

diska viacerých spoločenskovedných, historiografii príbuzných disciplín. Jej prínos vidíme však i vo formách konkrétneho uchopenia témy či problematiky vývinu politického, resp. sociálnopolitického myslenia v skúmanom období z aspektu viacerých vedných disciplín, ako aj v jej transnacionálnom charaktere: k niektorým tradične „slovenským témam“ v svojich analýzach sa vyjadrujú autori maďarskej proveniencie.

A napokon, heuristický prínos štúdií zaradených do tohto čísla *Forum Historiae* spočíva i v poskytovaní nových pohľadov, analýz a záverov, ktoré do istej miery narúšajú dlhodobo vytvárané a všeobecne akceptované stereotypy a klišé vo vzťahu k národoveckému mysleniu a prispievajú k identifikácii diferenciacie politického myslenia súdobej slovenskej inteligencie. Zároveň sa svojou originalitou spracovania vyčleňujú zo zaužívaných interpretácií skúmaných problémových entít, pričom na základe odôvodnených argumentácií, vyplývajúcich z analýz primárneho materiálu, dospievajú k novým záverom, evokujúcim ďalšie diskusie.

Karol Kollár

Literatúra

PICHLER, T. (2011): *Etnos a polis. Zo slovenského a uhorského politického myslenia*. Bratislava: Kaligram.

Karol Kollár
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
Slovak Republic
e-mail: filokoll@savba.sk/

JANA TRAJTELOVÁ:

Vzdialenosť a blízkosť mystiky

Kraków/Trnava: Towarzystwo Słowaków w Polsce/Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave 2011, 232 s.

Pri skúmaní problému mystických skúseností sa pričasto zdôrazňuje, že sú neuchopiteľné, nadpozemské, tajomné a neprístupné. Jana Trajtelová – odborná asistentka a členka Centra fenomenologických štúdií na Katedre filozofie Trnavskej univerzity, ktorá absolvovala študijné pobyty vo Phenomenology Research Centre v Carbondale (USA) a spolupracuje so známym fenomenológom Anthonyom Steinbockom – nám vo svojej knihe *Vzdialenosť a blízkosť mystiky* odhaľuje mystiku inak: ako skúsenosť, ktorú možno pomocou fenomenologickej metódy opísať a sprístupniť, pričom ju, ako sama píše, navracia späť „do úvah hľadajúceho sa, pevne na zemi stojaceho človeka“ (s. 21).